

Nr 64.

Av herr **Vennerström**, om sänkning av de i statsverkspropositionen upptagna anslagen till bidrag till uppförande eller inrättande av arbetshem m. m.

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till bidrag till uppförande eller inrättande av arbetshem för budgetåret 1929—1930 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 60,000 (punkt 42) samt att till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 110,000 (punkt 43). I propositionen framhålles, att dessa anslagsbelopp föreslagits med ledning av en å socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden verkställd utredning i hithörande avseende, i huvudsak grundad på infortrade uppgifter från landstingen och städer, som ej deltaga i landsting.

En granskning av omförmälda utredning giver vid handen, att det föreslagna byggnadsanslaget avser ett arbetshem för män å Kalbo med 30 platser för Östergötlands m. fl. läns landsting och Norrköpings stad, ett arbetshem för kvinnor å Smedsbo gård, By socken i Dalarna med plats för 24 interner för Mellersta Sveriges arbetshemsförbund samt ett arbetshem för kvinnor, rymmande 15 platser, i Malmköping för Södermanlands läns landsting. Av dessa arbetshem äro de båda förstnämnda redan beslutade och under inrättande, medan rörande arbetshemmet i Malmköping intet definitivt beslut fattats av landstinget. Av det föreslagna byggnadsanslaget äro endast 2,500 kronor avsedda för det sistnämnda arbetshemmet, vilket enligt planerna skulle inrymmas i ett f. d. epidemisjukhus, för vars inrättande statsbidrag på sin tid utgått. Det föreslagna driftanslaget avser förutom redan i verksamhet varande arbetshem även omförmälda tre arbetshem, därav 3,000 kronor för arbetshemmet i Malmköping.

Vid fattigvårdslagens antagande tänkte man sig, att i stort sett varje landsting skulle inrätta ett arbetshem för män och ett för kvinnor, och landstingen voro till en början inriktade på en dylik lösning av frågan. Emellertid visade det sig snart nog, att behovet av arbetshemsplatser ej på långt när var så stort, som man ursprungligen antagit. Den synnerligen låga beläggningen å de först öppnade arbetshemmen manade landstingen att gå fram med största försiktighet. I stället för att inrätta egna arbetshem hava landstingen i stor omfattning abonnerat på platser å de redan uppförda arbetshemmen.

För närvarande finnas 9 arbetshem, varav 6 för män, nämligen Långmora, Ödevata, Blinkarp, Västergården, Ösboholm och Malmö, samt 3 för kvinnor, nämligen Arrie, Herrljunga och Emaus. *Långmora* arbetshem äges av Mellersta Sveriges arbetshemsförbund, vilket numera består av Kopparbergs, Gävleborgs, Örebro, Västmanlands och Uppsala läns landsting samt Gävle stad.

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 3 saml. 19 häft. (Nr 62—64.) 173 29 2

Arbetshemmet i fråga mottager interner förutom från ägarnas områden jämväl från Västernorrlands län. *Ödevata* arbetshem äges av Kalmar läns södra landsting och mottager interner även från Kalmar läns norra, Blekinge och Gotlands läns landstingsområden. *Blinkarps* arbetshem är avsett allenast för interner från ägarnas områden, d. v. s. Malmöhus och Kristianstads läns landstingsområden. *Västergårdens* arbetshem äges av Västergötlands, Bohusläns och Dalslands arbetshemsförbund, vilket består av Älvsborgs, Skaraborgs samt Göteborgs och Bohus läns landsting. Förutom från ägarnas områden mottager hemmet interner från Jönköpings, Kronobergs, Hallands, Värmlands, Södermanlands, Jämtlands och Västerbottens län samt från Göteborgs stad. *Ösbyholms* arbetshem är avsett för Stockholms stad och *Malmö stads* arbetshem för Malmö och Hälsingborgs städer. *Arrie* arbetshem äges och drives av Malmöhus och Kristianstads läns landsting. *Herrljunga* arbetshem äges av Älvsborgs läns landsting och mottager interner jämväl från Göteborgs och Bohus, Skaraborgs och Värmlands län samt från Göteborgs stad. Hemmet *Emaus* slutligen disponeras av Stockholms stad.

Till belysande av i vilken utsträckning de nu förefintliga arbetshemmen utnyttjats under treårsperioden 1926—1928 må nedanstående tablå angående arbetshemmens beläggning sagda år meddelas:

Arbetshem	Plats- antal	Medelbeläggning ¹⁾						Beläggning år 1928 den			
		År 1926		År 1927		År 1928		1/3	1/6	1/9	1/12
		absolut	i %	absolut	i %	absolut	i %				
I. För män.											
Långmora	2 ²⁾ 50	26	60.5	31	72.1	23	46.0	29	24	21	26
Ödevata	20	15	75.0	22	110.0	16	80.0	23	15	10	14
Blinkarp	37	21	56.8	30	81.1	31	83.8	32	30	30	29
Västergården	65	23	35.4	40	61.5	46	70.8	57	43	40	46
Ösbyholm	40	36	90.0	34	85.0	37	92.5	50	35	34	30
Malmö stads	24	15	62.5	11	45.8	9	37.5	10	8	8	9
Samtliga	236	136	59.4	168	73.4	162	68.6	201	155	143	154
Därav försumliga försörjare		57		101		93		113	97	84	91
Därav understöds- tagare		79		67		69		88	58	59	63
II. För kvinnor.											
Arrie	20	—	—	—	—	3	5.0	2	3	3	2
Herrljunga	22	—	—	—	—	8	36.4	—	6	9	11
Emaus	12	9	75.0	8	10	11	10
Samtliga	54	20	37.0	10	19	23	23
Därav försumliga försörjare	6		2	7	9	6
Därav understöds- tagare	14		8	12	14	17

¹⁾ Medelbeläggningen har beräknats såsom ett medeltal av beläggningssiffrorna den 1 i varje månad.

²⁾ Under åren 1926 och 1927 var platsantalet 43.

Av denna tablå framgår bl. a., att medelbeläggningen å arbetshemmen för män under åren 1926—1928 icke något år uppgått till 75 %, vilket innebär, att omkring 75 arbetshemsplatser årligen stått tomma. Beläggningen har under år 1928 jämfört med år 1927 nedgått med cirka 5 %. Vad angår de särskilda arbetshemmen uppvisa Ösbyholms, Blinkarps och Ödevata den största medelbeläggningen, år 1928 uppgående till respektive 92.5 %, 83.8 % och 80.0 %. Ödevata arbetshem hade under år 1927 t. o. m. en överbeläggning om 10 %. Lägsta beläggningssiffran år 1928 visa Malmö stads och Långmora arbetshem. Det förra hade i medeltal föga mer än tredjedelen av sina platser belagda och det senare icke fullt hälften. Arbetshemmen för kvinnor hade år 1928 en medelbeläggning om allenast 37 %, d. v. s. av de förefintliga 54 platserna voro allenast 20 upptagna, medan 34 stodo tomma. Lägsta beläggningen hade Arrie arbetshem, där blott 2 av de 20 platserna voro belagda. Herrljunga arbetshem, vilket trädde i verksamhet i början av året, hade ungefär tredjedelen av sina platser belagda.

Med dessa siffror för ögonen vill det synas, som om de förefintliga arbetshemmen under nuvarande förhållanden skulle vara tillräckliga för hela rikets behov. Då därtill två nya arbetshem, ett för män å Kalbo och ett för kvinnor å Smedsbo, redan beslutats och inom den närmaste tiden bliva färdiga, torde med säkerhet rikets behov av arbetshemsplatser få anses fullt tillgodosett för en längre tid framåt. Att under sådana förhållanden inrätta ytterligare arbetshem synes onödigt och ägnat att medföra slöseri med allmänna medel. Ekonomisk eftertanke bjuder, att man, först sedan de förefintliga arbetshemmen fullständigt utnyttjats, sörjer för anskaffande av nya platser. Enbart den omständigheten, att för närvarande resorna för en del interner från hemorten till arbetshemmet understundom bliva rätt långa, kan ej ensamt motivera anläggandet av nya arbetshem, enär det givetvis är avsevärt dyrare att uppföra och driva ej fullbelagda arbetshem än att betala de jämförelsevis obetydliga merkostnaderna för internernas resor. Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att landstingen själva i allmänhet anse, att man bör ställa sig avvaktande i fråga om inrättande av nya arbetshem, men att däremot de statliga myndigheterna på området i viss mån hysa en motsatt uppfattning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts torde det vara riktigast, att ytterligare statsbidrag till uppförande av arbetshem icke beviljas, förrän det visat sig, att de förefintliga arbetshemmen äro otillräckliga för sitt ändamål. Då emellertid två arbetshem, för vilka statsbidrag beräknats i årets statsverksproposition, redan äro under uppförande, måste givetvis statsbidrag utgå till dessa hem. Däremot torde för närvarande statsbidrag varken till uppförande eller drift böra beräknas för det allenast planerade arbetshemmet i Malmköping. I enlighet härmed skulle det i statsverkspropositionen föreslagna byggnadsanslaget till arbetshem kunna minskas med 2,500 kronor och driftanslaget med 3,000 kronor.

För att icke landsting och städer utanför landsting i förlitande på statsbidrag för ändamålet framdeles skola besluta inrättande av nya arbetshem, utan att verkligt behov därav föreligger, torde det därjämte vara önskvärt, att riks-

dagen i samband med beslut om anslag till arbetshemsväsendet uttalar, att statsbidrag till inrättande av nya arbetshem för framtiden komma att beviljas, endast i den mån de förefintliga arbetshemmen visa sig otillräckliga.

Ytterligare en sida i den nuvarande arbetshemsorganisationen torde förtjäna uppmärksamhet från riksdagens sida, nämligen indelningen i upptagningsområden för arbetshemmen. Såsom framgår av det föregående mottager Västergårdens arbetshem, som ligger i Dalsland, interner från bl. a. Jämtlands och Västerbottens län, medan över halva antalet platser å det i Kopparbergs län belägna Långmora arbetshem stå tomma. Härigenom orsakas det allmänna onödigt stora utgifter för internernas resor. Det vore därför önskvärdt, om genom statens medverkan en bättre och mera rationell indelning i upptagningsområden för arbetshemmen kunde åstadkommas utan ökning av antalet dylika hem.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag härmed vördsamt hemställa, att riksdagen ville besluta,

dels att anslagen till bidrag för budgetåret 1929—1930 till uppförande eller inrättande av arbetshem samt till driftkostnader vid desamma, vilka anslag i statsverkspropositionen upptagits till respektive 60,000 och 110,000 kronor, måtte nedsättas till respektive 57,500 och 107,000 kronor;

dels att för framtiden statsbidrag till nya arbetshem icke måtte beviljas, med mindre redan förefintliga arbetshem visat sig otillräckliga;

dels slutligen att statsmakterna måtte medverka till åstadkommande av en rationell indelning av landet i »arbetshemsområden» utan ökning av antalet arbetshem.

Stockholm den 21 januari 1929.

Ivar Vennerström.